

ATT LEVA OCH LÄRA MED BARN MED AUTISM

Information och råd till vuxna som möter barnet

TEXT Hanna Boglind
ÖVERSÄTTING Space 360
ILLUSTRATION Hugo Karlsson
GRAFISK FORM Viera Larsson, Ordbildarna
KONTAKT
© SKL International
2015

Responsibility for the information in this publication lies entirely with the authors
Reproduction is authorised provided the source is acknowledged

Vad är autism?

Autism är en funktionsnedsättning som gör att personen, oavsett begåvningsnivå, har stora svårigheter när det gäller samspel med andra människor och med kommunikation. Autism innebär också begränsningar när det gäller beteende och intressen.

Autism är något man föds med eller får strax efter födseln. Graden av autism kan vara allt från lätt till svår. Ungefär två tredjedelar av alla med autism har också en utvecklingsstörning. Också den kan vara allt från lätt till svår. Detta gör att det finns mycket stora skillnader i hur personer med autism fungerar och vad de behöver för stöd och hjälp.

Autism är något man har hela livet. Men med en omgivning som har kunskap och förståelse för vad autism innebär kan barnet utvecklas och få ett bättre liv.

Vad är orsaken till autism?

Autism beror på en avvikelse i hjärnan som uppstår under graviditeten, vid födseln eller strax efter födseln. Orsak till att störningen uppstår under graviditeten kan vara genetisk, bero på ämnesomsättningsjukdomar eller infektioner. Orsak till att störningen uppstår vid födseln kan exempelvis vara skador i nervsystemet om barnet föds för tidigt. Autism kan också orsakas av sjukdom när barnet är nyfött, till exempel hjärnhinneinflammation.

Autism är i hög grad ärftligt och det är vanligt att flera i en familj eller släkt har liknande svårigheter, även om det kan vara stor skillnad i hur autismen yttrar sig.

Varför är det bra att upptäcka tidigt att ett barn har autism?

Om barnet får diagnos tidigt kan föräldrar och andra i barnets närhet snabbt få viktig information. Då kan pedagogik, miljö och stöd anpassas till de särskilda behov som en person med autism har.

Vad är skillnaden mellan utvecklingsstörning och autism?

Ungefär 20-30 procent av alla barn med autism har också en intellektuell funktionsnedsättning. En person med autism har oberoende begåvningsnivån stora svårigheter med socialt samspel och kommunikation samt begränsningar när det gäller beteende och intressen. Att ha en intellektuell funktionsnedsättning är en egen diagnos och ett tillstånd som i sig innebär särskilda svårigheter. En person med autism och intellektuell funktionsnedsättning kan därför sägas vara dubbelt drabbad.

Hur märks autism? Vad innebär det?

Till följd av att hjärnan fungerar annorlunda har personer med autism stora svårigheter inom tre områden:

1. Socialt samspel med andra människor
2. Kommunikation
3. Begränsningar i beteende och intressen

Problem inom dessa tre områden är själva grunden för funktionsnedsättningen, och det också inom dessa områden barnen behöver förståelse och stöd.

Svårt med socialt samspel

Ett barn med autism har ett annorlunda sätt att uppfatta information och ett annorlunda sätt att relatera till andra människor. Förmågan till ömsesidighet i socialt samspel och att tolka andra människors tankar, känslor och behov är begränsad. Barnet kan ofta uppfatta en situation eller ett sammanhang på ett annat sätt än de flesta andra. Ofta är barnet bra på att uppfatta detaljer, men har svårare att förstå helheter. Små barn med autism har ofta en bristande vilja att dela upplevelser med och söka tröst hos föräldrarna. Både som barn och vuxen med autism kan man tycka att det är svårt att umgås med andra människor.

Kommunikationssvårigheter

Många med autism lär sig tala sent eller inte alls. Bland dem som talar är variationen stor; en del använder bara enstaka ord, andra använder många ord men kan fastna i att upprepa vad de tidigare har hört (så kallat ekotal). Andra pratar spontant och uttrycker sig väl, men kan ändå ha svårt att förstå och tolka vad språket verkligen betyder. Det som sägs uppfattas ofta bokstavligt och det är vanligt att man har svårt att förstå talesätt, humor och ironi. Språkmelodin är ofta entonig. Många med autism tycker också att det är svårt förstå ansiktsuttryck, blickar, gester och tonfall.

Begränsat beteende och ensidiga intressen

De flesta med autism föredrar en vardag med rutiner och struktur och tycker att det är besvärligt med förändringar. Det kan bero på att man har svårt att föreställa sig olika alternativ och vad som ska hända, och därför lätt blir orolig och rädd. Man kan vilja göra saker på ett visst bestämt och upprepat sätt, så kallade ritualer. Att behöva göra avsteg från rutiner och ritualer kan orsaka ilska eller förtvivlan.

Kan autism orsakas av hur föräldrarna uppfostrat sitt barn?

Nej, autism beror på störningar i hjärnans funktion som i de flesta fall är medfödda och mer sällan har orsakats av en sjukdom eller en skada i hjärnan efter födseln. Autism kan inte uppstå på grund av dålig uppfostran eller av traumatiserande upplevelser.

Det är också vanligt med ett så kallat stereotypt beteende. Det innebär att göra samma sak om och om igen. Som utomstående kan det vara svårt att se en mening med beteendet. Det kan till exempel vara att barnet har motoriska manér som att vifta med händerna, utföra komplicerade rörelser med hela kroppen, vaggas fram och tillbaka med kroppen eller gå på tårna.

Det är också vanligt att barn med autism är intresserade av vissa föremål. De kan till exempel snurra länge på hjulen på en leksaksbil eller rada upp leksaker efter varandra om och om igen.

Ritualer och stereotypt beteende kan ha en lugnande inverkan. Men ritualer och stereotypt beteende kan också bli till ett hinder för att lära sig sådant som man behöver kunna för att utvecklas och fungera i vardagen. Personen kanske inte själv kommer på något alternativ till sitt upprepade beteende. Då behövs hjälp och träning för att bryta beteendet och istället göra något annat.

Går det att se på någons utseende att hon eller han har autism?

Nej, det går inte att se på utseendet om någon har autism. Autism är ett så kallat osynligt funktionshinder. Däremot går det ibland att misstänka att en person har autism utifrån personens beteende.

Oro, stress och sammanbrott beror ofta på för höga krav på barnet.

Annorlunda perception

Perception handlar om hur vi upplever och tolkar intryck från våra fem sinnen: syn, hörsel, smak, känsel och lukt. Många med autism har en annorlunda perception. Det innebär att de kan vara extra känsliga eller okänsliga för syn-, lukt-, känsel-, hörsel- eller smakintryck. Man kanske reagerar jättestarkt på ett ljud som andra knappt hör eller tycker att ett klädmaterial som andra inte ens tänker på är helt outhärdligt att ha på kroppen. Starka sinnesintryck kan vara både obehagliga och tröttnande.

På grund av annorlunda perception kan en person med autism också ha svårt att känna mättnad eller hunger, och ha svårt med andra kroppssignaler som att det är dags att gå på toaletten.

Andra svårigheter som hör ihop med autism

Ungefär två tredjedelar av alla barn med autism har även en utvecklingsstörning. Det är också mycket vanligt att barn med autism är hyperaktiva. Då är barnet motoriskt oroligt, ständigt i farten och svårt att nå. Ungefär en tredjedel av alla med autism har epilepsi. Även sömn- och matstörningar är vanligt förekommande.

Går autism att bota och behandla?

Autism går inte att bota utan är något man har hela livet. Men med träning och en anpassad miljö går det att hjälpa barnet till en så bra utveckling som möjligt. Det viktigaste i träningen är att barnet utvecklar en fungerande kommunikation. Det spelar också stor roll för barnets utveckling att föräldrar och andra personer i barnets omgivning får mycket information så att de kan bemöta barnet på ett bra sätt.

Lär sig på andra sätt

Barn med autism fungerar annorlunda när det gäller att lära sig saker, tänka och bearbeta information. En viktig skillnad från hur andra barn lär sig är att barn med autism inte tar efter och härmar andra människor. Det tar i regel längre tid för dem att lära – detta oavsett om de har en utvecklingsstörning eller inte. En förklaring till det är att de ofta har svårt att rikta och behålla koncentration.

Många med autism har svårt att generalisera. Det gör att de har svårt att använda saker de lärt sig i en viss situation även i andra situationer eller med nya personer. Ett barn kanske till exempel kan äta själv när det är hemma med sina föräldrar, men har svårt att göra samma sak i en annan miljö eller med andra människor.

TIPS I VARDAGEN till vuxna som möter barn med autism

Precis som barn med andra funktionsnedsättningar, som t ex hörselskador eller rörelsehinder, behöver barn med autism anpassning.

Eftersom funktionsnedsättningen handlar om beteende, kommunikation och samspel med andra människor är det viktigt att alla i barnets omgivning har kunskap om att barnets beteende har att göra med funktionsnedsättningen. Även om barnets beteende är utmanande är det viktigt att man försöker leva sig in i barnets perspektiv och söker lösningar som fungerar för både barnet och omgivningen.

Alla människor utvecklas hela tiden, även personer med autism. Genom att hjälpa barnet att träna går det att förbättra barnets kommunikation och relationer till andra människor. Vardagsbestyr som toalettbesök, påklädning och dusch går också att träna. På så vis får barnet en större självständighet och ökad självkänsla.

I det här avsnittet ges råd och tips till de som har ett barn med autism i sin familj eller träffar barn med autism i sitt yrke. Eftersom det finns mycket stora skillnader mellan barnen och deras behov finns det inga råd som passar alla barn, utan man får ta till sig de råd som är kan vara relevanta för det barn man möter.

Skapa tydlighet för barnet

Eftersom det ligger i funktionsnedsättningen att ha svårt att förstå andra människors tänkande och handlingar går barn med autism ofta omkring med en allmän känsla av otrygghet. Barnet har svårt att utifrån sammanhanget räkna ut vad som kommer att hända härnäst och det skapar oro. En nyckel i stödet till barn med autism är därför att ge barnet möjlighet att förstå vad han eller hon ska göra och vad som kommer att ske.

Många barn med autism förstår bättre vad som ska hända om de får informationen visuellt, dvs med hjälp av sina ögon. Att enbart höra informationen gör det svårare för barnet att ta till sig budskapet.

I exempelvis en matsituation kan andra barn ofta redan i samband med dukning, matos eller att en matvagn rullas fram, uppfatta att det är dags att äta. Ett barn med autism har svårare att läsa av en situation utifrån sammanhanget och kan därför vara hjälpt av att få ett schema över vad dagen kommer att bjuda på.

Det går också att göra mer detaljerade scheman som visualiserar varje moment i något som barnet ska träna på eller genomföra, t ex att tvätta sig, klä på sig eller baka.

Ord ut i luften försvinner, men en bild är kvar. Ett barn med autism har nästan alltid lättare att ta till sig information som presenteras visuellt.

Förutom att tydliggöra vad barnet ska göra är det till stor hjälp för barnet om det är tydligt vad som förväntas av honom eller henne i den specifika situationen. Det är också bra att tydliggöra hur mycket som ska göras och hur länge.

TIPS**Sortera i ordflödet!**

Mycket av det vi säger när vi pratar är utfyllnad och fyller ingen viktig funktion. För barnet med autism tar det mycket energi och kraft att sortera vad som är viktig information.

TIPS**Var tydlig och konkret!**

Försök att säga exakt vad du menar. Undvik talesätt, liknelser och symbolspråk.

Begrepp som snart och inte gör det komplicerat för barnet. Säg istället om exakt hur lång tid något ska hända. Istället för att säga: Spring inte! är det bättre att säga att barnet ska vara stilla eller gå.

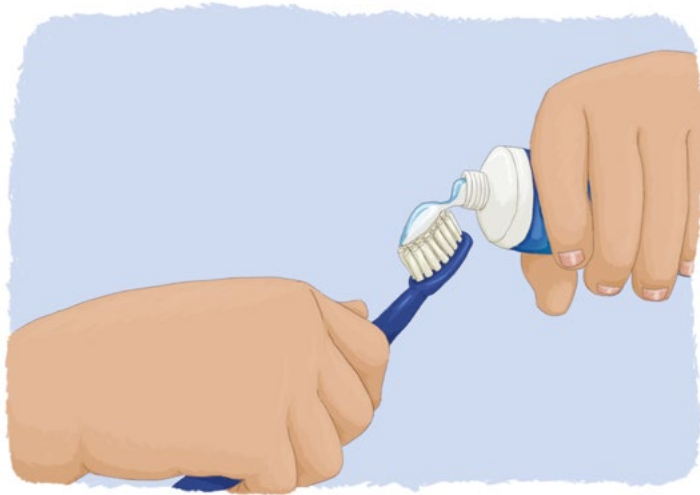
TIPS**Var pålitlig!**

För många barn med autism är det oerhört viktigt att saker och ting blir som man planerat. Försök följa principen »bestämt är bestämt« så långt det går.

För att skapa tydlighet för barnet är det bra att som vuxen utgå från fem frågor och säkerställa att barnet informeras om svaren.

1. Vad ska jag göra?
2. Var ska jag vara?
3. Hur mycket ska jag göra?
4. Hur länge ska jag göra detta?
5. Vad ska jag göra sedan?

Ett ordningsschema med inplastade bilder eller ord kan vara till stor hjälp för att komma igång med alla tvättmoment.

Barnets utvecklingsnivå avgör vilken typ av visuell information som passar bäst. Föremål (objekt) används om barnet inte kan tolka en bild.

Barn med autism och utvecklingsstörning har ofta inte så bra fantasi. Därför måste vi vuxna vara med och tänka ut vad de kan vilja göra och ha tålamod med att prova nya saker.

Sömn

De flesta barn med autism sover oregelbundet eller dåligt. Det är vanligt att de har svårt att komma till ro på kvällarna och att somna in. Att vakna på nätterna eller att vakna mycket tidigt är också vanligt. Under spädbarnstiden sover en del barn knappt alls, utan håller hela familjen vaken nätterna igenom. Det är inte ovanligt att detta är det första tydliga tecknet på autism.

TIPS OM SÖMN:

- Det är viktigt att skapa en kvällsrutin som man alltid följer och att den tydliggörs, gärna i form av ett visuellt schema.
- Före läggning är det bra att ha en lugn aktivitet inplanerad. Undvik att barnet tittar på tv/spelar digitala spel.
- Det är bra om de olika aktiviteterna i badrummet görs i samma ordningsföljd varje kväll. Vid behov: skapa bildstöd som tydliggör alla moment i badrummet inför sänggåendet.
- Många barn med autism tycker om att ha det trångt kring kroppen i sängen. Det går att ordna genom att lägga några kuddar i sängen. Ett lite tyngre täcke kan också få barnet att somna lättare.
- När det är svårt att få en fungerande dygnsrytm är det viktigt att barnet rör på sig dagtid. Många barn kan själva föredra att sitta och se på samma film eller lägga samma pussel. Då måste personer i omgivningen se till barnet får motion.

Mat och ätande

Nästan alla barn med autism har problem med ätandet. Ofta beror det på att de är känsliga för lukt, smak och hur maten känns i munnen. Problemen kan handla om att vägra äta viss mat eller att bara äta vissa maträtter. Ibland kanske det bara är ett enda livsmedel som accepteras. Många barn äter endast mat med en viss konsistens eller en viss färg. Det är också mycket vanligt att barnet inte tolererar att man blandar maten på tallriken. En del barn kan äta för mycket, medan andra äter för lite. Detta beror troligtvis på att barnen har svårt att tolka signaler från kroppen och med det svårt att känna både hunger och mättnadskänslor.

TIPS OM ÄTANDE:

- Alla bör ha bestämda platser vid matbordet varje måltid. En markering i form av ett tallriksunderlägg gör platserna tydligare. En fysisk begränsning, till exempel ett karmstöd på stolen, kan bidra till att få ro att sitta ned. Det är bra att alla sätter sig samtidigt till bords vid det färdigdukade matbordet.
- En signal för att markera måltidens början och slut tydliggör måltidens längd. Om möjligt ska man ha måltider vid samma tid varje dag.
- Samtal vid bordet bör begränsas så att barnet kan koncentrera sig på ätandet.
- För att göra det mer lustbetonat kan det vara en god idé att måltiden följs av något som barnet tycker om.

Jag tror på »många gångers pedagogik«. Det som inte fungerar en vecka kan fungera nästa vecka och det som fungerade igår kanske inte fungerar imorgon. Det gör att man behöver prova många gånger innan man kan bestämma sig för att ge upp.

Hur påverkas syskon till barn med autism?

Ett barn med autism sätter ofta stor press på hela familjens tillvaro. Barnets beteende och behov av stöd kan skapa oro och konflikter. Syskon kan uppleva att de får mindre tid med sina föräldrar än de skulle önska. Inte sällan får de ta mer ansvar än andra jämnåriga barn. Forskning visar att syskon till barn med autism har en förhöjd risk för psykisk ohälsa. Samtidigt är det tydligt att det finns skyddsfaktorer. De viktigaste är att syskonet får mycket information om funktionsned-sättningen och att syskonet får prata och ställa frågor till vuxna. Syskonrelationen är den längsta relationen vi har i våra liv och även om relationen blir annorlunda rymmer den lika starka band och lika mycket kärlek som andra syskonrelationer.

Kläder och påklädning

För barn med autism är på- och avklädning ofta komplicerad eftersom det innebär förändring och dessutom kräver planering. Genom att ge tydlig information kan man underlätta för barnet. Eftersom barn med autism i regel har bättre visuell perception än auditiv, kan det vara en god idé att tydliggöra de olika momenten i påklädning genom att visa bilder.

TIPS OM KLÄDER OCH PÅKLÄDNING:

- Lägg tillsammans med barnet fram de kläder som barnet ska använda. Placera dem i den ordning de ska kläs på. Behövs ytterligare visuellt stöd går det att göra ett motsvarande schema med en bild för varje klädesplagg i tur och ordning
- Låt barnet ha en egen krok och plats för skor så att det blir enkelt att veta var det ska göra av sina ytterkläder.

Hygien och toa

Många barn med autism har svårt att lära sig att gå på toaletten. De kan ha svårt att förstå kroppens signaler och hur de ska reagera och hantera dem. Barnen kan också ha svårt att planera och genomföra alla de moment som krävs för ett toalettbesök. Ofta behöver barnet få hjälp att förstå hur kroppen fungerar och stöd att träna in ett eget handlingsmönster.

Barn som klarar toalettbesök själva får en ökad självständighet, därför är det viktigt att lägga tid och kraft på att lära dem detta.

TIPS OM TOALETTBESÖK:

- Regelbundna toatider: kortare eller längre stunder på toaletten, även om barnet ännu inte fullt ut kan tolka sina signaler.
- Rutiner: att de olika momenten i ett toalettbesök sker på samma sätt vid varje tillfälle. Använd gärna visuella hjälpmedel för att få barnet att förstå exakt vad som förväntas.
- Barnet kan bli överstimulerat på toan. Det ekar, vattnet rinner, man tar av kläder, det kan vara temperaturskillnader som till exempel sitta på en kall toalettsits. Försök se upplevelsen ur barnets synvinkel och anpassa miljön så mycket det går, t ex ha en matta som kan dämpa ekot, tänk på belysningen, var inte många i badrummet samtidigt osv.
- Många barn med autism är mycket hårömma. Detta har att göra med att de har en annorlunda perception. Det finns också barn som känner smärta när man klipper naglarna på dem. Det gäller att som vuxen visa hänsyn till de upplevelser barnet har men ändå försöka hitta lösningar som kan fungera i vardagen.

Hur tar man reda på om ett barn har autism?

När man utreder om ett barn har autism görs en kartläggning av barnets utveckling och beteende från födseln. Man tittar på hur barnet fungerar socialt, i lek och i kontakt med andra. Man tittar också på barnets språkliga förmåga. Flera olika typer av undersökningar görs så att bedömningen blir väl sammansatt.

Hur kan man förändra problemskapande beteende?

Föräldrar och andra vuxna måste skapa möjlighet för barnet att förstå och förutse vad som kommer att hända. Det görs genom att barnet får verktyg och hjälpmedel som är anpassade efter barnets förutsättningar. Det kan exempel vara att barnet har ett schema över dagens aktiviteter som är lätt att förstå för barnet. Det kan också vara olika typer av kommunikationshjälpmedel och hjälpmedel vid starka sinnesintryck som till exempel hörselkåpor eller solglasögon. Att tydliggöra förväntningar och att erbjuda meningsfulla aktiviteter som ger en balans under dagen är också viktiga faktorer.

Förändringar i sådant som vi andra tycker är detaljer kan skapa stor oro för ett barn med autism.

Ilska och frustration

Det är inte ovanligt att barn med autism får vredesutbrott när något som är invant förändras eller när förväntningarna på barnet är otydliga. Ilskan kan också bero av att barnet har svårt att formulera sina behov. En annan vanlig orsak till vredesutbrott är rädslor – många barn med autism är rädda för saker som omgivningen inte förstår.

En viktig utgångspunkt i stödet till barn med autism är att alltid utgå från att det finns ett samband mellan barnets beteende och dess upplevelser. Det är viktigt att alltid visa respekt för barnet och att den som tar hand om barnet försöker leva sig in i vad som orsakar barnets rädsla eller ilska. Om man som vuxen kartlägger och analyserar detta kan man ofta lära sig att tolka signalerna och förstå vad det är som orsakar ilskan.

Vid riktigt dåligt uppförande och aggressivt beteende är det viktigt att ha en strategi så att man som vuxen kan behålla sitt lugn och hjälpa barnet på ett effektivt sätt. Det är viktigt att man som vuxen inte blir arg och bidrar till ytterligare ilska och upprördhet.

Det är också viktigt att fundera över vilka krav som ställs på barnet. Sammanbrott orsakas ofta av för högt ställda krav. Problemskapande beteende är inte något val som barnet med autism medvetet gör, utan symtom på att situationen, omgivningen och bemötandet från andra blivit för svårt att hantera. Med andra ord; utifrån förutsättningarna hanterar personen med autism det på de sätt han eller hon kan. Därför måste vuxna i barnets närhet ta ansvar.

Kraven på barnet måste ställas utifrån barnet och hans eller hennes dagsform. Detta kräver flexibilitet från de vuxna. Det krävs också kartläggningar för att samla information om barnets styrkor och vad som kan vara svårt för honom eller henne.

TIPS

Utveckla starka sidor

Nästan alla barn med autism har saker som de spontant är intresserade av och som de kan bli duktiga på. Att få göra just den saken blir en källa till glädje och kan användas som en belöning när barnet klarat eller utfört något.

Alla barn behöver lek!

Leken är viktig för alla barn. Lek är barns naturliga sätt att lära, den är ett redskap för barnet att utvecklas emotionellt, intellektuellt och motoriskt. Genom leken tränar och förbereder sig barnet för vuxen-världen.

Även barn med autism vill leka, men kanske på sitt eget sätt. Barn med autism fastnar ofta i en viss aktivitet och kan ägna sig åt den i timmar. De fastnar ofta på lekens första nivå som till exempel att känna på ett föremål och hantera det ensidigt som att snurra, vrida, banka eller kasta. Typiskt är att ställa bilar på rad istället för att leka med dem, att sortera kriterier efter färg istället för att rita med dem eller att stapla föremål på samma sätt om och om igen. Ofta föredrar de enkla saker som snören, klossar och stenar framför mer avancerade leksaker.

En del sysslar med mer komplicerade pussel eller TV-program, video och dataspel men de upprepar aktiviteten på ett enformigt sätt och utan att vilja ha samspel med andra. Ofta gillar de att leka tafatt och att lyftas, snurras eller brottas med. Typiskt är att de mer är ute efter den kroppsliga stimulansen än samspels- och lekaspekten.

Att barn med autism inte leker spontant och varierat får inte leda till att man ger upp leken som en källa till utveckling. Utan att ta ifrån barnet glädjen av sin mer ensidiga lek kan man som pedagog eller förälder hjälpa barnet att utveckla leken. Ett övergripande råd att försöka bryta ner vad en lek handlar om i mindre delar och träna på dem som enskilda moment, t ex imitation och turtagande.

TIPS OM LEK:

- Många av de saker som barn med autism har svårt med kan tränas just genom lek.
- Turtagning kan läras in genom enkla spel. I spel är det tydligare än i en rollek att förstå att man turas om.
- Ofta är det enklare att för barn med autism att leka regellekar och teaterlekar där det finns en tydlig struktur och ett manuskript – snarare än att själva fantisera och agera i en rollek.

Till dig som möter barn med autism i ditt arbete:

✧ Det är viktigt att föräldrar och personal samarbetar kring barnet. Att ha samma stöd och rutiner både i hemmet och i skolan/dagliga verksamheten har stor betydelse för att barnet ska vara tryggt, må bra och utvecklas.

✧ Ju mer kunskap ni i personalen har om autism, desto bättre stöd kan ni ge barnet. Ta chans att lära er mer när ni får tillfälle och dela med i er till era kollegor.

✧ Precis som andra barn utvecklas barn med autism hela tiden. Ha löpande samtal med era kollegor om hur ni bäst kan anpassa miljön och stödja barnet.

»ATT LEVA OCH LÄRA MED BARN MED AUTISM« är del av en serie skrifter med information och råd om barn med särskilda behov. Skriftserien riktar sig till föräldrar och personer som arbetar professionellt med barn med särskilda behov.

Med utgångspunkt i Irak och med hjälp av svensk expertis har innehållet utformats för att belysa vanliga frågor och föreställningar och fylla ett identifierat behov av information. Ambitionen är att ge konkreta tips och förslag på metoder som visat sig fungera effektivt i praktiken i livet och i arbetet med barn med särskilda behov.

Skrifterna har tagits fram inom ramen av det av Sida finansierade projektet Governance in Social Care. Projektet är ett partnerskap mellan Sveriges Kommuner och Landsting och provinserna Duhok och Diwaniyah i Irak och har som mål att stärka styrning och ledning inom den sociala sektorn.

Serien består av följande skrifter:

- **Att leva och lära med barn med utvecklingsstörning**
- **Att leva och lära med barn med post-traumatiskt stressyndrom**
- **Att leva och lära med barn med autism**